

www.protokoloa.eus

Hizkuntza
Eskubideak
Bermatzeko
Protokoloa

**Protocòl
entara Garantida
des Drets
Lingüistics**

Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics

Era Generalitat de Catalonha, damb er objectiu de garantir eth contengut d'aguest Protocòl enes lengües oficials en Catalonha, n'a assomit era revirada ar occitan-aranés.

*« Tota persona a es drets e libertats proclamadi en aguesta
Declaracion, sense cap distincion de raça, color, sèxe, lengua, religion,
opinion politica o de quinsvolhe auta sòrta, d'origina nacionau o
sociu, de fortuna, de neishement o de tota auta condicion.»*

DECLARACION UNIVERSAU DE DRETS UMANS, ARTICLE 2

INTRODUCCION

Es drets lingüistics se deuen plaçar, sense dobte, en quadre des drets fundamentaus. Se ben ei vertat qu'es lengües son airines de comunicacion, era realitat lingüistica non se pòt circonscriuer exclusiuaments ara dimension comunicatiua; dit autaments, es lengües non se pòden desligar des cultures. Quan se nègue eth ligam entre lengües e cultures, se mensprede era dignitat des sòns parlants e dera ciutadania. En aquest sens, entenem era reivindicacion dera diversitat lingüistica coma contribucion ara defensa de toti es drets des persones. E ei per açò qu'aquest document vò èster ua airina entà apregondir en aquesta via, coma apòrt entà auançar ena convivència e en benestar social, atau coma ena patz, damb eth benentenut qu'eth desenvolopament de practiques democraticas de cap as comunautats lingüistiques suposarà ua garantida de respècte de totes es condicions umanes.

Totes es lengües son era expression d'ua identitat collectiua e d'ua manèra diferenta de percéber e de descriuer era realitat; per tant, an de poder gaudir des condicions de besonh entà desvolopar-se en totes es foncions. A mès, cada lengua ei ua realitat constituïda collectiuaments, e ei en pròpri sen d'ua comunautat a on se hèn disponibla entar usatge individuau, coma instrument de coesion, identificacion, comunicacion e expressivitat creadora. Per aquerò, credem que totes es comunautats lingüistiques an dret a organizar e gerir es recursos pròpris damb era finalitat d'assegurar er usatge dera sua lengua en totes es foncions socials; atau coma dispausar des mejans de besonh entà assegurar era transmission e era projeccion futures dera lengua.

Era diversitat lingüistica tostemp a estat un des trèts distintius d'Euròpa. Cap des estats que compausen eth continent ei monolingüe, e era mobilitat des persones hèn qu'aquesta diversitat sigue cada viatge mès mercada.

Era gestion d'aquesta diversitat lingüistica,

totun, varie fòrça d'un lòc a un aute, e açò mos preocupe fòrça. E ei que, coma s'a indicat anterioraments, s'aspiram a inclúir es drets lingüistics entre es drets fundamentaus, e se volem bastir ua Euròpa mès justa basada ena egalitat, era gestion democratica dera diversitat deuriè devier un puntau fundamentau.

Existissen, efectiuaments, diuèrses manèrs de gerir era diversitat lingüistica. En un des extrems d'aquest ventall i a modèls de gestion qu'an coma punts fonamentaus eth reconeishement e era gestion des drets des comunautats en situacion de minorizacion. En aute extrem trobam modèls que ne tansevolhe reconeishen era existència des comunautats minorizadas. Aquestes son es dues situacions extrèms que trobam enes modèls de gestion lingüistica, ar entorn des quaus se desvolopen politiquas totaument diferentas d'un caire ar aute d'Euròpa.

Maugrat era diversitat enes modèls de gestion, es agents socials que luten pera recuperacion des lengües minorizadas mòstren nombroses similituds. Era situacion des sues respectives lengües ei diferenta, ei vertat, mès es resultats mès eficaci an arribat dera man deth prètzhèt amiat a tèrme pes agents socials, ei a díder, pera societat civiu. Era societat civiu a estat pionèra en desenvolopament de projèctes entara creacion de nau parlants. Era societat civiu a estat pionèra en desenvolopament de projèctes entara creacion de nau espacis entàs parlants. Era societat civiu a estat pionèra en desenvolopament de projèctes entara creacion d'airines entà poder víuer enes lengües minorizadas. E, ben segur, a estat era societat civiu qui, pendent decennis, a reivindicat eth dret des comunautats lingüistiques a víuer ena sua pròpria lengua. Atau donques, observam qu'era societat civiu a desenvolopat ua campanha permanenta a favor de garantir ua democràcia reau, ei per açò que li autrejam tota era legitimitat ara ora de definir es passi que calerie hèr de cara ath futur.

PREAMBUL

Eth dia 17 de deseme de 2016, es signataris d'aguest Protocòl de Donostia ratificam es fonaments acordats per mejan d'un procès participatiu desplegat per tota Euròpa, e

- *Después de reconéisher* coma pròpris toti es principis recuelhudi ena Declaracion Universau de Drets Lingüistics aprovada en Barcelona er an 1996,

- *Después de reconéisher* qu'es drets lingüistics an caractèr de drets fundamentaus e qu'era sua garantia s'a de considerar prioritària ara ora de bastir ua societat mès democratica,

- *Después de considerar* que, en quadre des procès de recuperacion de lengües en situacion minorizada, enes darrères decennis auem hèt grans apòrts entara generacion de nauï parlants, airines lingüistiques e espacis entar usatge dera lengua, e que tostemp agissem pen tot considerar es besonhs des lengües,

- *Después de concluir* que non an entrat en vigor airines destinades a reconéisher de manèra integrau e a garantir de manèra conjunta es drets des lengües europèes,

- *Preocupadi* dauant era manca d'airines practiques efectiues comunes creades e desvolopades pera societat civiu europèa entà garantir ua gestion democratica des lengües,

- *Preocupadi* dauant era manca de consciència des sòns drets lingüistics d'ua grana part dera ciutadania europèa, coma consequéncia dera naturalizacion deth procès de minorizacion,

aprovam que:

ARTICLE 1 : SUBJÈCTES

D'acòrd damb es principis e es especificacions conceptuaus recuelhudes ena Declaracion Universau de Drets Lingüistics, es subjèctes dera proteccion de drets deth Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics son es madeishi qu'es assenhaladi en aguesta Declaracion. Atau, aquest Protocòl partís deth principi qu'es drets lingüistics son ath viatge individuaus e collectius. Aquest Protocòl enten coma comunautat lingüistica tota societat umana que, establida istoricament en un espaci territorial determinat, reconeishut o non, s'autoidentifique coma pòble e a desvolopat ua lengua comuna coma mejan de comunicacion naturau e de coesion culturau entre es sòns membres. Era denominacion lengua pròpria d'un territòri hè referéncia ar idiòma dera comunautat istoricament establida en aquest espaci. A mès, atau coma recuelh era Declaracion, aquest Protocòl enten coma grop lingüistic tota collectivitats umana que compartís ua madeisha lengua e qu'ei establida en espaci territorial de ua auta comunautat lingüistica.

Aquest Protocòl considèra coma drets personaus inalienables, exercibles en quinsevolhe situacion, es següents: eth dret a èster reconeishut coma membre d'ua comunautat lingüistica; eth dret ar usatge dera lengua en privat e en public; eth dret ar usatge deth pròpri nòm; eth dret de relacionar-se e associar-se damb d'alti membres dera comunautat lingüistica d'origina; e eth dret de mantier e desvolopar era pròpria cultura.

ARTICLE 2 : OBJECTIUS

Eth Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics vò arténher tres objectius principaus:

- Reivindicar qu'era garantida dera diuersitat lingüistica e er assegurament deth desvolopament des lengües son pilars fundamentaus entara patz e era convivéncia.
- Crear ua airina efectiva entara egalitat lingüistica e eth desvolopament des lengües en situacion de desavantatge.
- Presentar es comunautats lingüistiques coma subjèctes laguens d'aquest procès e reivindicar eth sòn ròtle de garants d'ua gestion justa dera societat.

ARTICLE 3 : VALORS

3.1. Eth Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics considèra quate valors o principis basics:

- **Convivéncia e patz.** Eth Protocòl preten aufrir ua airina, en clau d'apòrt, entà apregondir en benestar social, era convivéncia e era patz. Auem d'auer en compde qu'era patz ei conseqüéncia deth plaçament d'ues condicions de vida dignes entre es persones e es grups umans. En aquest sens, eth respècte pera dignitat des comunautats lingüistiques entraïnarà era patz. Era nòsta foncion a estat premanir era airina destinada a garantir eth contengut deth concèpte pax linguae.
- **Diuersitat.** Defenem era diuersitat lingüistica coma part deth legat culturau deth conjunt dera umanitat, pr'amor qu'entenem era sua conservacion com ua obligacion etica entà toti. I a fòrces e inèrcies molt poderoses que posson as persones e as societats entara omogeneïzacion culturau, e ja qu'aquesta omogeneïzacion supòse un empraubiment, consideram de besonh enautir era valor dera diuersitat lingüistica.
- **Egalitat.** Avaloram dera madeisha ma-

nèra totes es lengües deth mon. Actuaument i a granes diferéncias en çò que hè ara sua situacion: n'í a que tròben obstacles entà desvolopar-se, e non se garantís era egalitat des diferents lengües coma principi fundamentau dera ciutadania.

- **Drets.** Defenem es drets de totes es personas e collectius. Mos aderim ara Declaracion Universau de Drets Umans, que reconeish a totes es personas eth dret a non èster discriminades per rason dera sua lengua. Tanben, mos somam ar esperit dera Declaracion Universau de Drets Lingüistics e mos basam enes drets que s'í recuelhen, entre es quaus se tròbe eth reconeishement des drets lingüistics de totes es personas, collectius e comunautats.

3.2. Encausa des desigualtats e eth desequilibri qu'afecten as diferents comunautats lingüistics europèes, consideram de besonhar un tractament prioritari as lengües que se tròben en desavantatge, coma un pas entà avançar de cap ara egalitat. Sonque se se garantissen ues condicions socials, polítiques e economicas adequades entath desvolopament des lengües se pòt salvagardar era diversitat lingüistica. Tà qu'es generacions futures poguen gaudir d'un contèxte culturau tan ric coma sigue possible, cau generar es condicions entà garantir era egalitat d'oportunitats entà totes es personas e comunautats.

ARTICLE 4 : SOCIETAT CIVIU, ERA CLAU

4.1. Mos agradarie reconéisher eth prètzhèt dera societat civiu organizada ath torn des comunautats lingüistics d'Euròpa. Era voluntat d'avançar cap a ua vida mès democratica a hèt a reviscolar era reivindicacion e eth enveja de víuer dera societat civiu, e gràcies ad aquerò s'a artenhut incidir ena sensibilizacion dera ciutadania.

4.2. En tota Euròpa, es diferents comunautats lingüistics s'an organizat entà poder víuer ena sua pròpria lengua. I a centenats d'organizacions socials que, dempús diuèrsi encastres, trabalhen entà promòir eth desvolopament des lengües minorizades. Aguest document vò èster un punt de trobada d'aguestes organizacions, tà qu'era societat civiu europèa assumisque eth lideratge ena execucion des proposicions de desvolopament dera diversitat lingüistica.

4.3. Es centenats d'agents que trabalhen a compdar des besonhs des lengües, sense cap dependéncia politica o institucionau, son, de manèra simbolica, pòrtavotzes de milions de parlants. Ei per aquerò qu'eth contengut recuelhut en aguest document s'a bastit dempús deth consens entre es agents socials que trabalhen pes lengües minorizades, e ei aqui a on se tròbe era valor mès grana deth protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics.

En aguest sens, es agents socials signataris deth Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics mos comprometem a inclúir aguest document enes nòsti principis reivindicatius, damb era amira que toti es agents socials europèus actuem de manèra conjunta.

ARTÍCULO 5: REFERÉNCIES

5.1. EEth preambul dera Declaracion Universau de Drets Umans deth 1948 afirme era fe enes drets umans fundamentaus, ena dignitat e ena valor dera persona umana e ena egalitat de drets d'òmes e hemnes; e er article segon establís que tota persona a toti es drets e totes es libertats sense distincion, entre d'autes, de lengua.

Era Convencion entara Proteccion des Drets Umans e des Libertats Fundamentaus, de 14

de noveme de 1950, deth Conselh d'Euròpa, establís en preambul qu'era finalitat deth Conselh ei arténher ua union mès estreta entre es sòns membres, e qu'un des mejans entà arribar-i ei era proteccion e eth desvolopament des drets umans e des libertats fundamentaus. A mès, er article 14 afirme qu'eth gaudiment des drets e es libertats reconeishuts ena Convencion s'a d'assegurar sense cap distincion per rason de lengua.

5.2. Entenem qu'era Declaracion Universau de Drets Lingüistics de Barcelona der an 1996 supausèc un desvolopament d'aguesti principis, e per tant aguesta Declaracion ei eth document base e principau referent deth Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics.

5.3. A mès, e coma airina complementària entà avalorar es indicadors que recuelh eth Protocòl, s'a considerat er arrepòrt Vitalitat e perillh d'extincion des lengües, publicat pera Unesco en 2003.

Tanben, e de manèra complementària, aguest Protocòl a utilizat d'auti referents (vedetz er annèx 1).

ARTICLE 6: ESTRUCTURA DETH PROTOCÒL

Se ben èm conscients qu'eth tèrme protocòl s'utilize entà referir-se a convencions mens formaus qu'es acòrds e es tractats, eth Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics se base en un tractat concrèt: era Declaracion Universau de Drets Lingüistics. Atau donques, es mesures recuelhudes en aguest Protocòl ahigeràn era mapa de rota entà garantir es drets reconeishudi ena Declaracion nomentada.

D'aguesta manèra, eth Protocòl compren tres parts fundamentaus:

6.1. ENCASTRES

Eth Comitad Organizador deth Protocòl decidic mantier ena sua forma es encastres exprèssaments recuelhudi ena Declaracion. Atau, s'an identificat sèt encastres de treballh:

- Principis generaus, discriminacion e drets
- Administracion publica e institucions
- Educacion
- Encastre socioeconomic
- Onomastica
- Mejans de comunicacion e naues tecnologies
- Cultura

6.2. MESURES

En cada encastre s'a ahiejut ua seguida de mesures entà garantir es drets consagradi ena Declaracion Universau de Drets Lingüistics, proposadi pes agents qu'intervien en procèssi de recuperacion de lengües minorizades.

6.3. INDICADORS

S'an fixat bèri indicadors d'avaloracion entà poder avalorar eth nivèu de compliment des mesures, de manèra que, enes casi en qué totes es mesures proposades peth Protocòl receben ua avaloracion positiva, se pòt concludir qu'era comunautat en question a garantides es sòns drets lingüistics.

ARTICLE 7: INDICACIONS D'USATGE DETH PROTOCÒL

7.1. SUCCESSION E TEMPORIZACION DES MESURES

Era situacion des comunautats lingüistiques minorizades varie fòrça d'un lòc a un aute d'Euròpa. Coma s'a apuntat ena introduccion, era diversitat lingüistica s'a gestionat de manèras plan desparières enes darrèrs decennis, damb er impacte corresponent ena garantida des drets lingüistics.

Ei per aquerò qu'es agents sociaus des dife-

rentes comunautats lingüistiques definiràn autant era succession coma era temporizacion des mesures recuelhudes en aquest Protocòl, de cara a garantir-ne eth compliment.

7.2. QUADÈRN

Eth Protocòl s'acompanhe d'un quadèrn entà facilitar eth prètzhèt des agents sociaus e eth compliment dera temporizacion nomentada en apartat anterior. Es agents sociaus signataris deth Protocòl son es que s'encueden d'aumplir aquest quadèrn, damb eth quau se hè eth seguiment deth nivèu de compliment des indicadors, entà verificar se se complissen es mesures detalhades en Protocòl. Eth madeish quadèrn fornís directritzes concrètes en çò que hè ath sòn compliment.

7.3. PREPARACION DETH QUADÈRN

Es agents sociaus deuen premanir eth quadèrn basat en Protocòl.

Ara ora de completar eth quadèrn, es agents sociaus, un viatge verificades es mesures que se van complint, d'entre totes es que figuren en Protocòl, deuen fixar era succession e era temporizacion en qué s'an de complir es autes mesures, e ahíger, tanben, indicadors deth nivèu de compliment.

Ei important de compilar totes es mesures recuelhudes en Protocòl ena ficha corresponenta de cada lengua, pr'amor qu'eth compliment de totes es mesures ei indicatiu d'ua garantida plea des drets lingüistics. En quinsevolhe cas, ara ora d'aumplir eth quadèrn, es agents sociaus pòden proposar mesures intermediàries entara artenhuda des mesures que s'i recuelhen.

7.4. SEGUIMENT DETH QUADÈRN

Un viatge aumplit eth quadèrn, es agents lo pòden utilizar entà interpellar as institucions locals, comarcaus, regionaus o estataus que s'encueden de gerir era diuersitat lingüistica

e era politica lingüistica.

En aquestes interpellacions, es agents pòden destacar eth plen suosten rebut peth Protocòl autant durant eth procès d'elaboracion coma ena sua ratificacion.

7.5. ADESION DES AUTORITATS PUBLIQUES

Es agents an de d'amiar a tèrme un prètzhèt especific entà assegurar ua responsa positiva enes orientacions fixades en Protocòl per part des poders publics locals, comarcaus, regionaus o estataus, e tanben entà qu'eth madeish Protocòl sigue considerat ua airina a tier en compde.

Egauments, quan sigue possible, es agents deuen trabalhar de manèra conjunta damb es poders publics, tà qu'aguesti meten en marcha es mesures recuelhudes en Protocòl e i assignen es recorsi de besonh.

ARTICLE 8: COMITAT DE SEGUIMENT

A compdar deth 17 de deseme de 2016, se designarà eth Comitatz de Seguiment, encuedat de dar continuïtat as prètzhèts per arrepòrt ath Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics.

8.1. COMPOSICION

D'acòrd damb er esperit originau e fondaumentau deth projècte, eth Comitatz de Seguiment deth Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics serà compausat pes agents sociaus.

Eth primèr Comitatz de Seguiment serà format pes membres deth Comitatz Organizador encuedat de possar eth Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics. Es membres següents seràn nomentadi peth madeish Comitatz.

Es entitats que compausen eth Comitatz de Seguiment son es següentes:

- CIEMEN
- European Centre for Minority Issues (ECMI)
- Linguapax International
- European Language Equality Network (ELEN)
- Unrepresented Nations and Peoples Organization (UNPO)
- PEN International

Eth Conselh d'Organismes Sociaus der euskara (Kontseilua) prenerà cargue dera Secretaria deth Comitatz de Seguiment.

8.2. FONCTIONS

Eth Comitatz de Seguiment aurà cinc fonctions fondamentaus:

A. Arténher era adesion des agents sociaus ath Protocòl

Eth Comitatz de Seguiment trebalharà entà obtier era adesion de mès agents sociaus der encastre dera lengua en Protocòl.

B. Implementacion deth Protocòl enes politiques intèrnes

Eth Comitatz de Seguiment harà eth seguiment des sollicitacions d'implementacion deth Protocòl hètes pes agents des comunautats lingüistiques. Entà hè'c, aufrirà ajuda tà coordinar eth nivèu de compliment deth Protocòl.

C. Unificar e partejar eth quadèrn

Un viatge completat eth quadèrn, es agents sociaus n'enviaràn un exemplar ath Comitatz de Seguiment, que s'utilizarà entà ajudar a agents de d'aites comunautats lingüistiques tà elaborar es sòns pròpris quadèrns.

D. Reconeishement institucionau deth Protocòl

Es agents sociaus haràn eth seguiment deth prètzhèt amiat a tèrme entà obtier eth reconeishement deth Protocòl per part des

institucions locaus, comarcaus, regionaus e estataus.

Tanben, eth Comitatz actualizarà eth listat des institucions locaus, regionaus e estataus que reconeishen eth Protocòl.

E. Legitimacion deth Protocòl enes institucions internacionaus

Eth Comitatz de Seguiment desplegarà un trabalh continuat entà obtier eth reconeishement dera legitimacion deth Protocòl per part des institucions internacionaus, e tanben entà convertir-lo en document de referéncia.

ARTICLE 9

Un viatge s'age signat eth Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics, se'n mandarà un exemplar, amassa damb un aute deth quadèrn, tàs institucions següentes:

- Secretari generau des Nacions Unides, Sr. António Guterres
- Naut comissionat des Nacions Unides entà Drets Umans, Sr. Zeid Ra'ad al-Hussein
- Expèrta independenta sus questions de minoritats des Nacions Unides, Sra. Rita Izsák-Ndiaye
- Secretari generau deth Conselh d'Euròpa, Sr. Thorbjørn Jagland
- President deth Tribunalau Europèu de Drets Umans, Sr. Guido Raimondi
- Comissari de Drets Umans deth Conselh d'Euròpa, Sr. Nils Muižnieks
- Secretari generau dera Organizacion entara Seguretat e era Cooperacion en Euròpa, Sr. Lamberto Zannier
- Nauta comissària dera Organizacion entara Seguretat e era Cooperacion en Euròpa tàs Drets des Minoritats, Sra. Astrid Thors

**Signat en Donostia / Sant Sebastian
17 de deseme de 2016**

MESURES

1. PRINCIPIIS, DISCRIMINACION, DRETS

Mesures per arrepòrt as articles 1, 2, 5, 7 e 10 dera Declaracion Universau de Drets Lingüistics

A. DRETS LINGÜISTICS

1.	Existís ua normativa qu'establís qu'es drets lingüistics son drets umans.	1
2.	En çò que que hè as drets fundamentaus de toti es parlants de quinsevolhe lengua, totes es persones reciben era assisténcia gratuïta d'un interprèt en cas de non enténer o non parlar era lengua utilizada en tribunau. (Eth dret des persones dera comunautat lingüistica se garantís mejançant es mesures 29-34).	2
3.	En çò que hè as drets fundamentaus de toti es parlants de quinsevolhe lengua, tota persona detenguda ei informada, sense demora, en ua lengua qu'enten, des motius deth sòn arrèst e des cargues que se li imputen.	3

B. DISCRIMINACION PER RASON DE LENGUA

1.	Era lei estipule era inadmissibilitat de quinsevolhe tipe de discriminacion lingüistica.	4
----	--	---

C. ESTATUS DES LENGÜES: LENGÜES OFICIAUS

1.	Era lei autrage reconeixement oficiau e estatus ara lengua minorizada.	5
----	--	---

D. LEGISLACION

1.	Era Administracion establís e aplique leis e ordenances destinades a desvolopar e regular er estatus oficiau dera lengua minorizada.	6
----	--	---

2. Se garantís era possibilitat d'amiar a tèrme quinsevolhe activitat ena lengua minorizada.

7

E. MESURES CORRECTORES

1. S'era lengua dera comunautat lingüística en question ei minorizada o desfavorida, era Administracion pren mesures correctores especificques complementàries entà garantir es drets lingüistics dera comunautat lingüística.

8

F. RECORSI

1. Era Administracion publica fornís toti es recorsi umans, materiaus e economics de besonh entà garantir es drets lingüistics dera comunautat lingüística.

9

G. DISCRIMINACION POSITIVA

1. Era lengua minorizada a prioritat dauant era lengua egemonica e oficiau.

10

H. PRINCIPI D'UNIVERSALITAT

1. S'han pres mesures per la universalització del coneixement de la llengua, especialment a l'educació.

11

I. I. TRANSVERSALITAT

1. Era Administracion adòpte ua perspectiva transversau, damb era definicion e era especificacion de mesures e critèris generaus aplicables a toti es sectors, departaments e encastres dera institucion publica, damb era tòca qu'era lengua minorizada sigue lengua d'atencion ath public e de foncionament intèrn.
2. Entà sauvaguardar es drets lingüistics e garantir era transversalitat, er organisme administratiu assigne un lòc concrèt ara politica lingüística ena direccion politica, entà exercir ua influéncia dirècta e subergessenta en totes es autes seccions.

12

13

J. OASIS LINGÜISTICS

1. Enes zònes de predomini dera lengua minorizada, era Administracion e es institucions garantissen era sua proteccion e reconeishement legau.

14

K. MEMÒRIA ISTORICA

1. Era Administracion publica proporcione recorsi entara promocion dera compresion deth contèxte per arrepòrt ath procès de pèrta lingüística.

15

2. ADMINISTRACION PUBLICA E INSTITUCIONS

Mesures per arrepòrt as articles 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 e 22 dera Declaracion Universau de Drets Lingüistics

A. ATENCION ENA LENGUA MINORIZADA

1. ETH DRET DERA CIUTADANIA A RECÉBER ATENCION ENA LENGUA MINORIZADA EI LEGAUMENT GARANTIT

1.1.	Era normatiua establís era plea validitat juridica des procediments administratius oraus o escrits que se hèsquen ena lingua minorizada.	16

2. GARANTIDA DE RENDEMENT DE TOTI ES SERVICIS ARA CIUTADANIA ENA LENGUA MINORIZADA

2.1	Es administracions aufrissen eth rendement de servicis ara ciutadania (autant oraument coma per escrit) enes lengües minorizadas.	17

2.2.	Era Administracion garantís qu'eth personau d'atencion ath public a un domeni adequat dera lingua.	18

2.3.	Es diferenti airaus administratius executen un plan generau de normalizacion lingüistica, entà rénder de prestar servicis ena lingua minorizada.	19

2.3.1.	Es entitats administratius (locaus, regionaus, comunitàries, estataus) fixen un calendari entà executar eth plan.	20

2.3.2.	Es plans contien objectius ligadi a mesures e indèxs de progrès relatius ara lingua minorizada, atau coma ua avaloracion extèrna e intèrna dera execucion deth plan.	21

2.3.3.	Eth plan analise, definís e identifique prioritats per arrepòrt capacitats comunicatiues e ara competència lingüistica ena lingua minorizada entàs lòcs de trebalh dera Administracion.	22

2.3.4.	Era Administracion garantís un domeni adequat dera lingua per part deth personau existent e deth personau de naua incorporacion.	23

3. CONTRACTACION EXTÈRNA

3.1	Ara ora d'externalizar es sòns servicis, era Administracion garantís qu'és condicions deth plan de normalizacion lingüistica tanben son aplicables, d'acòrd damb er article 2.3.	24

3.2.	En cas d'incompliment der article 2.3, era Administracion rescindirà es contractes soscrits.	25

4. AIRAUS DE NAUTA PRIORITAT

4.1. SISTÈMA SANITARI

4.1.1.	Es administracions reconeishen era dimension des drets lingüistics ara ora de rénder atencion sanitària, enes tèrmes següenti:	26
4.1.2.	Es residents an d'auer un domeni adequat dera lengua.	27
4.1.3.	Auent en compde es caracteristiques especiaus deth sistèma sanitari, es administracions dan un tractament especific ath dessenh dera planificacion establida en article A.2.3, e meten en plaça un sistèma entà hèr-ne eth seguiment.	28
4.1.4.	Era planificacion priorize era exigéncia d'un domeni adequat dera lengua per part de mètges de família, pediatres, psicològs, psiquiatres e d'auti professionaus claus en contacte dirècte damb era ciutadania.	29
4.1.5.	D'auti aspèctes dera planificacion coïncidissen damb çò que s'establís en article A.2.3.	30

4.2. ADMINISTRACION DE JUSTÍCIA

4.2.1.	Es administracions reconeishen era dimension des drets lingüistics ara ora d'aufrir servicis juridics, e, en reconeishment des drets des minories, es administracions judiciais garantissen as ciutadans eth sòn dret a menar a tèrme es procediments judiciais ena lengua minorizada.	31
4.2.2.	De conformitat damb eth principi d'egalitat de tracte, era ciutadania a dret a menar a tèrme tota sòrta de procediments oraus e escrits de manèra dirècta, sense recórrer a interprèts.	32
4.2.3.	Auent en compde es caracteristiques especiaus dera Administracion de justícia, es administracions dan un tractament especific ath dessenh dera planificacion establida en article A.2.3, e meten en plaça un sistèma entà hèr-ne eth seguiment.	33
4.2.4.	Era Administracion de justícia pren es mesures pertinentes tà que jutges, fiscaus, secretaris e d'autes professionaus claus aquerissen un domeni adequat dera lengua.	34
4.2.5.	Era Administracion de justícia pren mesures entà garantir er accés a tèxtes juridics, còdis e materiaus similars ena lengua minorizada.	35
4.2.6.	D'auti aspèctes dera planificacion coïncidissen damb çò que s'establís en article 2.3.	36

4.2.7.	Era Administracion publica de justícia pren mesures entà facilitar eth registre oficiau.	37
4.3.	FÒRCES DE SEGURETAT	
4.3.1.	Era Administracion pren mesures entà garantir er usatge dera lengua minorizada entre es membres des fòrces de seguretat.	38
4.3.2.	S'establisson directritz lingüistiques enes casi en qué es prètzhèts de susvelhança e seguretat se contracten a enterpreses extèrnes.	39

B. COMUNICACION

1	Es administracions prenen mesures entà establir directritz constrenhente per arrepòrt ara comunicacion intèrna e extèrna qu'incorpòren es concèptes següenti:	40
1.1.	Era Administracion utilize era lengua minorizada en sòn imatge corporatiu e ea placardatge.	41
1.2.	Era Administracion utilize era lengua minorizada ena sua comunicacion extèrna e intèrna.	42
1.3.	Era normatiua establís era plea validitat juridica de quinsevolhe document o publicacion, encara que sigue sonque ena lengua minorizada.	43
1.4.	Era Administracion pren mesures entà garantir er usatge dera lengua minorizada enes actes publics, com ara reünions publiques, presentacions publiques, etc.	44

C. ERA LENGUA MINORIZADA EN LÒC DE TREBALH

1.	Era Administracion pren mesures entà garantir er usatge dera lengua minorizada en lòc de treball, e desaconselhe era proibicion dera lengua minorizada en entorn de treball.	45
2.	Era Administracion pren mesures entà garantir qu'es practiques de treball e era comunicacion oficiau entre eth personau agen lòc ena lengua minorizada.	46
3.	Era Administracion facilite era creacion de documentacion administratiua ena lengua minorizada.	47
4.	Enes convocations de naues places, se garantís era possibilitat de hèr es examens ena lengua minorizada.	48
5.	Era Administracion promò e encoratge es actituds positives de cap ara lengua minorizada en entorn de treball.	49

3. EDUCACION

Mesures relacionades damb es articles 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 e 30 dera Declaracion Univer-sau de Drets Lingüistics

A. EDUCACION FORMAU

1. EDUCACION INFANTILA

1.1.	Toti es centres damb finançament public dirècte o indirècte hèn es sues classes ena lengua minorizada.	50
1.2.	En ua prumèra fasa, er ensenhament ena lengua minorizada ei disponible entà totes es famílies que lo solliciten.	51
1.3.	Totes es activitats extracurriculares son disponibles ena lengua minorizada.	52
1.4.	Eth personau escolar domine era lengua minorizada.	53
1.5.	Se destinen recorsi addicionaus as classes hètes ena lengua minorizada.	54
1.6.	En çò que hè ara comunicacion, er article A.2.1, relatiu ara Administracion publica, d'aplicacion enes centres d'ensenhament.	55

2. ENSENHAMENT OBLIGATÒRI: EDUCACION PRIMÀRIA E SEGONDÀRIA

2.1.	Existís un sistèma generau d'immersiòn e de conservacion dera lengua.	56
2.2.	En ua prumèra fasa, er ensenhament ena lengua minorizada ei disponible entà totes es famílies que lo solliciten.	57
2.3.	Ei disponible er ensenhament mejançant era lengua minorizada, includint-i abilitats oraus e era alfabetizacion.	58
2.4.	Totes es activitats relacionades damb era escòla (independentament de s'an lòc laguens o dehòra deth centre, per exemple es activitats extracurriculares, etc.) son disponibles ena lengua minorizada.	59
2.5.	Entre es persones immigrantes se difon actiuament informacion per arrepòrt as beneficis der adqueriment d'abilitats lingüistiques ena lengua minorizada.	60
2.6.	Se destinen recorsi addicionaus.	61

2.7.	Es centres d'ensenhament an dessenhant e executen eth sòn projècte lingüistic, qu'includís eth diagnostic inicial, es objectius e grops d'edat, e tamben era trajectòria que cau seguir entà totes es lengües curricularas autant laguens coma dehòra dera aula.	62
2.8.	I a recorsi umans e materiaus disponibles entar ensenhament de totes es assignatures ena lengua minorizada, en segondària.	63
2.9.	Tota eth personau laborau a aquerit competéncias ena lengua minorizada.	64
2.10.	En çò que hè ara comunicacion, er article 2.1, per arrepòrt ara Administracion publica, ei d'aplicacion en tot eth sistèma escolar.	65

3. EDUCACION E FORMACION PROFESSIONAU

3.1.	Era educacion e formacion professionau ena lengua minorizada ei disponibla entà toti es alumnes que la solliciten.	66
3.2.	Es practiques de trebalh e es practiques de formacion son disponibles ena lengua minorizada.	67
3.3.	Es naui encastres professionaus son disponibles ena lengua minorizada.	68
3.4.	Era Administracion exigís as centres d'ensenhament que dessenhèn un projècte lingüistic, ua des foncions deth quau ei decidir eth moment e era manèra en qué s'an de ahíger era lengua dominanta e es lengües estrangèras, en foncion dera situacion deth centre.	69
3.5.	Tot eth personau deth centre domine era lengua minorizada.	70
3.6.	En çò que hè ara comunicacion, er article 2.1, per arrepòrt ara Administracion publica, ei d'aplicacion enes centres d'educacion e formacion professionau.	71

4. UNIVERSITAT E ESTUDIS SUPERIORS

4.1.	PLAN D'ESTUDIS	
4.1.1.	Totes es facultats des centres d'educacion superiora dispausen d'un plan entà identificar eth personau e es estudiants de lengua minorizada, e dan prioritat as sòns besonhs.	72
4.1.2.	Totes es assignatures de nivèu universitari son disponibles ena lengua minorizada.	73
4.1.3.	Periodicaments s'elabòre e se publique un arrepòrt de seguiment dera aufèrta reau de còrs e activitats disponibles ena lengua minorizada.	74

4.2.	INVESTIGACION	
4.2.1.	Ei possible amiar a tèrme investigacion originau e publicar en revistes academiques ena lengua minorizada.	75
4.2.2.	Era avaloracion qu'és agéncies e institucions avaloradores hèn des contribucions scientificas non se ve condicio-nada peth hèt d'èster ena lengua minorizada.	76
4.3.	En çò que hè ara comunicacion, er article 2.1, per arrepòrt ara Admi-nistracion publica, ei d'aplicacion enes universitats.	77

5. ACTIVITATS EXTRACURRICULARES

5.1.	Toti es còrs des escòles de musica e art de titularitat publica son disponibles ena lengua minorizada.	78
5.2.	Era Administracion exigís ad aguesti centres que dessenhèn un projècte lingüistic, ua des foncions deth quau ei especificar era aufèrta ena lengua minorizada, e tanben eth tèrme previst entà aufrir tot eth programa en aguesta lengua, auent en compde era situacion actuau.	79
5.3.	Es centres que, sense èster de titularitat publica, dirèctaments o indirèctaments reciben finançament public tanben deuen fornir un projècte lingüistic de caracteristiques similares.	80
5.4.	En çò que hè ara comunicacion, er article A.2.1, per arrepòrt ara Administracion publica, ei d'aplicacion enes escòles e centres d'art.	81

B. EDUCACION NON FORMAU

1. CENTRES RECREATIUS, CLUBS ESPORTIUS E FEDERACIONS

1.1.	Tota activitat organizada per centres recreatius de titularitat publica ei disponibla ena lengua minorizada.	82
1.2.	Era Administracion exigís ad aguesti centres que dessenhèn un projècte lingüistic, ua des foncions deth quau ei especificar era aufèrta ena lengua minorizada, e tanben eth tèrme previst entà aufrir tot eth programa en aguesta lengua, auent en compde era situacion actuau.	83
1.3.	Es centres que, sense èster de titularitat publica, dirèctaments o indirèctaments reciben finançament public tanben deuen fornir un projècte lingüistic de caracteristiques similares.	84

C. FORMACION DE PROFESSORS E FORMADORS

1. PROFESSORS		
1.1.	Es centres de formacion deth professorat renden formacion sus coneishement e usatge dera lengua minorizada.	85
1.2.	Se rend formacion especiau d'acòrd damb era situacion de minorizacion dera lengua, dera manèra següenta:	
1.2.1.	Es centres de formacion deth professorat formen as professors entà que renden es sues assignatures ena lengua minorizada damb un gran domeni dera lengua.	86
1.2.2.	Se rend formacion especifica tà qu'eth professorat pogue desvolopar un modèl d'immersion en ua situacion multi-lingüe.	87
2. EDUCADORS		
2.1.	Entà obtier era sua titulacion, es educadors (esportius, de léser) deuen dominar era lengua minorizada.	88
2.2.	Ena formacion d'educadors, s'aufrissen es airines adequades entà tractar damb contèxtes desfavorables entara lengua minorizada, e se prenen mesures entà garantir era formacion contínua e era actualizacion de coneishements.	89
3. FORMACION CONTÍNUA DETH PROFESSORAT		
3.1.	Era formacion contínua deth professorat includís er aqueriment dera lengua minorizada.	90

D. APRENEDISSATGE DERA LENGUA MINORIZADA PER PART DE PERSONES ADULTES

1.	Es ciutadans que volguen apréner era lengua minorizada pòden hè'c de manèra gratuïta.	91
2.	Se garantís era accessibilitat a classes de lengua minorizada, en collaboracion damb iniciatiues populars, tostemp que sigue possible.	92
3.	Er ensenhament dera lengua minorizada s'includís ena formacion entà personas en caumatge.	93
4.	Er ensenhament dera lengua minorizada s'includís ena formacion contínua entà adults.	94
5.	S'aufrissen còrsi d'alfabetizacion ena lengua minorizada de manèra gratuïta.	95

E. PLAN D'ESTUDIS E MATERIAUS

1. PLAN D'ESTUDIS	
1.1. En acabar es sòns estudis, es alumnes deuen èster en parlants dera lengua minorizada, dera lengua dominanta e d'ua o dues lengües estrangèras, de manèra que siguen parlants multilingües dera lengua minorizada.	96
1.2. Tot en partint dera cultura locau, eth plan d'estudis conten elements dera cultura europèa e dera cultura universau.	97
1.3. Elth plan d'estudis tracte coneishements de sociolingüística, diuersitat lingüística e lengües en contacte.	98
1.4. Enes amassades damb pairs e mairs s'expliquen periodicaments es avantatges qu'aufríu era preséncia dera lengua minorizada en plan d'estudis.	99
2. MATERIAU DOCENT	
2.1. I a materiau docent adequat disponible ena lengua minorizada.	100
2.2. Es editoriaus que publiquen libres de tèxte ena lengua minorizada an accés a subvencions.	101

4. ENCASTRE SOCIOECONOMIC

Mesures relacionades damb es articles 47, 48, 49, 50, 51 e 52 dera Declaracion Universau de Drets Lingüistics

A. SISTÈMA REGULADOR

1. Era promocion des drets des consumidors ena lengua minorizada ei degudament regulada.	102
--	-----

B. ERA LENGUA MINORIZADA E ES RELACIONS DAMB ES CONSUMIDORS

1. SE PROMÒN GARANTIDES ENTARA PROTECCION DERA SALUT E ERA SEURETAT, ENTÀ:	
1.1. Garantir qu'es messatges per arrepòrt ara salut e seuretat des productes, per exemple instruccions sus medicaments, informacion sus es riscos des productes, etc., tanben siguen disponibles ena lengua minorizada.	103
1.2. Garantir qu'es avisi e es instruccions relatius ara salut e seuretat des locals comerciaus tanben siguen disponibles ena lengua minorizada.	104

2. ERA INFORMACION PUBLICA RELATIVA AS PRODUCTES E SERVICIS EI DISPONIBLA ENA LENGUA MINORIZADA, ENTÀ:

2.1.	Garantir qu'era informacion sus factures, budgèts, tarifes, catalògs de productes, certificats, manuaus d'instruccions de servicis e productes, etc. sigue disponibla ena lingua minorizada.	105
2.2.	Garantir que s'apliquen mesures similares per arrepòrt as productes e servicis, enes cassi en qué es relacions damb es consumidors se gerissen des de dehòra der encastre dera lingua.	106
2.3.	Garantir qu'eth placardatge e era informacion comerciau tanben siguen disponibles ena lingua minorizada.	107
2.4.	Garantir qu'es aplicacions informatiques, logiciaus, interfàcies, etc. des productes tanben siguen disponibles ena lingua minorizada.	108
2.5.	Promòir directritzes de marqueting e publicitat entar usatge dera lingua minorizada en activitats comerciaus.	109

3. CONFLICTES

3.1.	Era resolucio de conflictes comerciaus s'amie a tèrme en tot garantir es drets lingüistics des parlants de lengües minorizadas.	110
------	---	-----

4. ES DRETS DES CONSUMIDORS EN SECTORS ECONOMICS FONDAMENTAUS EN RENDEMENT DE SERVICIS BASICS TANBEN SE PROMÒN ENA LENGUA MINORIZADA

4.1.	Execucion de plans lingüistics enes sectors següenti: companhies asseguradores, enterpreses energetiques, servicis de transpòrt, institucions financères, operadores de telefonia, companhies que renden assisténcia sociau e generau, mutualitats de salut, servici postau, etc.	111
------	---	-----

C. ERA LENGUA MINORIZADA EN LÒC DE TREBALH E EN MERCAT DE TREBALH

1.	Ei legaument protegit eth dret des trebalhadors a parlar ena lingua minorizada en lòc de trebalh.	112
2.	Es companhies e enterpreses promòn practiques ena lingua minorizada: plans de formacion; formacion contínua; contractes de trebalh e convencions laboraus; arrepòrts, messatges, avisi e d'auti documents; procediments intèrns de trebalh; paisatge lingüistic; materiau damb contengut lingüistic (catalògs, punts de venda en linha, publicitat), etc.	113
3.	Es companhies e enterpreses possibiliten er usatge dera lingua minorizada en lòc de trebalh, e dissuadissen dera proibicion d'utilizar era lingua minorizada en entorn laborau.	114

D. RESPONSABILITAT SOCIAL CORPORATIVA

1.	Es sindicats includissen clausules sus era lengua minorizada ena negociacion collectiua, entà pr'amor de protegir es drets lingüistics des treballadors e era responsabilitat social.	115
2.	Es companhies e enterpreses collabòren de manèra proactiva damb es comunautats minorizadas en desenvolopament dera responsabilitat social.	116
3.	Es companhies e enterpreses participen de manèra proactiva ena creacion de comissions entà promòir era lengua minorizada en encastre socioeconomic.	117
4.	Es sindicats desenvolopen practiques intèrnes e sosteb ara planificacion ena lengua minorizada.	118

5. ONOMASTICA

Mesures relacionades damb es articles 31, 32, 33, 34, 35 e 36 dera Declaracion Universau de Drets Lingüistics

A. UA ENTITAT AUTONÒMA ENTARA NORMALIZACION ONOMASTICA

1.	Ua entitat autonòma (ua acadèmia dera lengua) s'aucepe dera normalizacion dera onomastica ena lengua minorizada.	119
2.	Era Administracion e es organismes institucionaus utilizen eth listat onomastic fixat pera acadèmia dera lengua coma punt de referéncia.	120
3.	Se reconeish era libertat des acadèmies dera lengua entà elaborar listats onomastics basadi enes caracteristiques de cada lengua, sense que poguen èster obligades a adoptar critèris dera lengua dominanta.	121
4.	Ei responsabilitat des nautes instàncies administratiues facilitar er accés de totes es autes entitats administratiues as listats onomastics adoptadi pes acadèmies dera lengua.	122

B. NÒMS DE PERSONES

1.	Era ciutadania a eth dret, reconeishut per lei, qu'eth sòn nòm s'inscrigue enes registres oficiaus d'acòrd damb era ortografia dera lengua minorizada, sense hèr-i cap modificacion.	123
2.	Es registres permeten ara ciutadania tradusir es sòns nòms ara lengua minorizada o modificar-ne era grafia d'acòrd damb era dera lengua minorizada.	124
3.	Cap administracion pòt modificar era grafia des nòms dera ciutadania, ne pòt obligar ad arrés a modificar-la, ne pòt utilizar o obligar a utilizar formes tradusides des sòns nòms.	125

C. TOPONÍMIA

1.	Se regule per lei qu'era toponímia ena lengua minorizada tostemp a d'èster presenta enes registres oficials, placardatge e mapes oficials.	126
2.	Era lei autrege estatus juridic oficialu ara toponímia ena lengua minorizada.	127
3.	Es enterpreses privades son obligades a utilizar era toponímia dera lengua minorizada enes sues rotes de transpòrt e enes autoestrades que gerissen.	128
4.	Es administracions publiques aufrissen accès a ua basa de donades ena quau se recuelh tota era toponímia.	129
5.	Se recupèrè e se restablís era toponímia ena lengua minorizada, laguens der encastre istoric dera lengua, e se li autrege estatus oficialu.	130
6.	Es enterpreses e d'autres entitats damb convencions damb es administracions publiques o que dirèctaments o indirèctaments ne reciben sosten economi d'aguestes an d'utilizar era toponímia ena lengua minorizada.	131
7.	Es administracions publiques fornissen directritztes entà exigir qu'es dispositius e es airines fabricades per enterpreses privades damb finalitats cartografiques o de localizacion (com ara GPS) utilizen era toponímia ena lengua minorizada.	132

6. MEJANS DE COMUNICACION E NAUES TECNOLOGIES

Mesures relacionades damb es articles 35, 36, 37, 38, 39 e 40 dera Declaracion Universau de Drets Lingüistics

A. MESURES BASIQUES

1.	Es politiques lingüistiques dessenhades e desenvolopades pes administracions publiques includissen un apartat per arripòrt as tecnologies dera informacion e era comunicacion (TIC), en quau se detalhe eth papèr des mejans e es TIC ena politica lingüistica. Dera madeisha manèra, ara ora de definir es sues politiques de comunicacion e TIC, es administracions publiques includissen un apartat per arripòrt ara lengua.	133
2.	S'a desenvolopat un sistèma comunicatiu entara lengua desfavorida que pren en compde toti es encastres dera comunicacion. Aguest sistèma ei gerit pes institucions e organismes der entorn a on s'utilize era lengua.	134
3.	Eth sistèma comunicatiu ei gerit de manèra complementària per gestors de mejans publics e de mejans d'iniciativa populara (institucions d'utilitat publica), que trabalhen amassa en egalitat de condicions e en tot evitar duplicitats.	135

4.	Se desvolope ua politica comunicatiua favorabla ara lengua minorizada, basada ena collaboracion entre es administracions publiques e es iniciatiues populares o privades.	136
5.	Es administracions publiques adòpten ua estructura de seguiment dera preséncia qu'era lengua minorizada a enes mejans.	137

B. DRET A RECÉBER INFORMACION ENA LENGUA MINORIZADA

1. MEJANS DE TITULARITAT PUBLICA		
1.1.	Existís ua cadena de ràdio de titularitat publica qu'emet integrauments ena lengua minorizada.	138
1.2.	Existís aumens ua cadena de television de titularitat publica qu'emet integrauments ena lengua minorizada.	139
1.3.	Existís un diari publicat integrauments ena lengua minorizada qu'a garantit eth finançament.	140
1.4.	Se garantís ua minima preséncia dera lengua minorizada en toti es mejans de titularitat publica qu'emeten principauments ena lengua dominanta. S'assignen recorsi adaptadi cada mejan, dera manèra següenta: en cas dera premsa, diuèrses seccions enes lengües minorizadas; ena ràdio, segments en aquestes lengües laguens dera programacion; ena television, segments emetudi acompanhadi de subtítols o d'un segon canau d'àudio; enes mejans d'Internet s'aufrissen diuèrses versions lingüistiques. Era preséncia d'aquesti elements se regule mejançant quòtes especificques d'acòrd damb es mínimums fixadi pera politica lingüistica.	141
2. MEJANS DE TITULARITAT PRIVADA E D'INICIATIUA POPULARA		
2.1.	Es mejans basadi ena lengua minorizada o elaborats integraments en aquesta lengua an eth madeish estatut juridic qu'es auti mejans.	142
2.2.	Es mejans ena lengua minorizada non son obligats a utilizar ua auta lengua.	143
2.3.	Es mejans privadi damb bèth contracte damb era Administracion (includint-ne es de publicitat), o que reciben bèth tipe de servicis, ajudes o rendements dera Administracion, son subjèctes as mesures e quòtes lingüistiques destinades ara promocion dera lengua minorizada (a través de quòtes e d'aites mesures).	144
2.4.	Es administracions publiques apliquen sistèms de quòtes entà garantir er usatge des lengües dera region, esepciaument era lengua minorizada, ena publicitat institucionau des mejans.	145
2.5.	I a ajudes especiaus entàs mejans qu'emeten o publiquen integrauments ena lengua minorizada.	146

3. MESURES DE SOSTEN DERA VISIBILITAT

3.1.	Existís ua politica contínua d'inversion destinada ara normalizacion enes quiòsques dera premsa ena lengua minorizada, mejançant era discriminacion positiva.	147
3.2.	Es administracions publiques meten recorsi entà parlants dera lengua minorizada tà que se poguen expressar ena sua pròpria lengua, e hèsqen promocion dera aguesta lengua, per exemple entà incrementar era visibilitat des lengües minorizadas entre es parlants dera lengua dominanta.	148
3.3.	Es administracions publiques prenen mesures entà melhorar era visibilitat des mejans ena lengua desfavorida, per exemple mejançant campanhas comunicatiues, ajudes especiaus entà qu'era premsa ena lengua minorizada sigue present en lòcs publics, etc.	149

4. CONTENGUT

4.1.	Es mejans que promònen estereotips negatius e actituds racistes de cap ara lengua minorizada son sancionadi.	150
4.2.	Es mejans afrissen es airines de besonh entà respòner as opcions lingüistiques des parlants dera lengua minorizada.	151
4.3.	Es mejans difonen contengut locaument de refortilhar era connexion entre era lengua e eth sòn entorn.	152

5. NAUI MEJANS

5.1.	Ara ora d'autrejar licéncias d'emission, se'n resèrven quauqu'ues entàs cadenes de ràdio e television qu'emeten intègrauments ena lengua minorizada.	153
5.2.	Ara ora d'autrejar licéncias de ràdio e television, es cadenes que non emeten ena lengua minorizada reciben ues directritz de gestion lingüistica entà garantir que se destinen quauques hièstres tà eméter en aguesta lengua.	154

6. PROFESSIONAUS DES MEJANS

6.1.	S'organizen còrsi universitaris entà formar professionaus dera comunicacion ena lengua minorizada.	155
6.2.	Es professionaus deth sector dera comunicacion que trebalhen ena lengua minorizada pòden formar es sues pròpies associacions.	156

7. RELACIONS TRANSFRONTERÈRES

7.1.	En cas des lengües minorizadas que se parlen en mès d'un territòri, se garantís era possibilitat de recéber era emission des mejans en d'auti territòris.	157
7.2.	Se non i a mejans, es administracions publiques locals, en collaboracion quan calgue, garantissen era emission d'aumens ua cadena de television e ua cadena de ràdio, e era publicacion d'un diari, ena lengua dera comunautat.	158

C. NAUES TECNOLOGIES

1.	Eth logiciu des administracions publiques se localize o se tradusís ena lengua minorizada e, tostemp que sigue possible, ei a disposicion dera ciutadania.	159
2.	Totes es organizacions, enterprises, companhies, etc. que dirèctaments o indirèctaments reciben assisténcia dera Administracion publica garantissen qu'es sòns servicis numerics son disponibles ena lengua minorizada, coma condicion entà recéber es ajudes.	160
3.	S'estipule que toti es servicis numerics des provedidors dera Administracion an d'èster ena lengua minorizada.	161
4.	Totes es ajudes per arripòrt as TIC requerissen qu'es productes siguen ena lengua minorizada.	162
5.	Es airines que faciliten er usatge dera lengua minorizada (com ara correctors, logiciu de traduccion, etc.) son a disposicion dera ciutadania.	163
6.	Es administracions publiques soscriuen convencions damb es enterprises entà aumentar era preséncia numerica des lengües minorizadas.	164
7.	Es productes numerics destinadi ara joenessa son disponibles ena lengua minorizada, e s'estipulen en aguest sens es recorsi e eth calendari corresponents.	165
8.	Es projèctes numerics desvolopadi ena lengua minorizada an preferéncia ara ora d'accedir a ajudes.	166

7. CULTURA

Mesures relacionades damb es articles 41, 42, 43, 44, 45 e 46 dera Declaracion Universau de Drets Lingüistics

A. DRET D'ACCÈS ARA CULTURA

1.	S'adopten leis entà qu'era cultura ena lengua minorizada sigue accessible tà totes es persones.	167
----	---	-----

2.	Es institucions publiques resèrven hons especifics, damb un percentatge concrèt laguens des sòns budgets generaus, entà promòir era cultura ena lengua minorizada e tà garantir er accès ara cultura universau a travès dera lengua minorizada.	168
----	---	-----

B. CULTURA CREADA ENA LENGUA MINORIZADA

1. SOSTEN ARA CREACION

1.1.	Era òbra des artistes que cren ena lengua minorizada se reconeish e se protegís, e s'a creat un estatut entà protegir es drets des creadors.	169
1.2.	Existís un hons entà invertir en projèctes culturaus ena lengua minorizada.	170
1.3.	Existís un sistèma d'ajudes entà creadors ena lengua minorizada.	171
1.4.	Era Administracion establís politiques d'inversion entà rènder sosten as entitats culturaus e ara industria culturau ena lengua minorizada.	172
1.5.	S'establís ua quòta entà garantir era preséncia de creacions culturaus ena lengua minorizada laguens dera programacion culturau organizada pes institucions publiques o que recep sosten economic d'aguestes.	173
1.6.	Se proporcionen airines tà entà de qu'era terminologia de toti es encastres de creacion sigue disponibla ena lengua minorizada.	174

2. TRANSMISSION

2.1.	Es mejans publics dispòsen de programes informatius a pròpos des naues creacions culturaus ena lengua minorizada.	175
2.2.	Es programes de notícies des mejans publics dispòsen d'espacis entara cultura ena lengua minorizada, enes quaus s'informe de tota sòrta d'expressions culturaus.	176
2.3.	Es mejans que dirèctaments o indirèctaments reciben finançament public deuen fixar ua quòta entà informar sus naues creacions culturaus ena lengua minorizada.	177

3. VISIBILITAT

3.1.	Enes infraestructures publiques, se garantissen er usatge dera lengua minorizada en encastre der art e era cultura.	178
3.2.	Existís un portau d'Internet damb era agenda culturau ena lengua minorizada.	179

3.3.	Toti es productes creadi ena lengua minorizada dispòsen d'assisténcia economica entà distribuïr-les e promocionar-les, tà pr'amor de garantir-ne era visibilitat.	180
3.4.	S'an fixat uns critèris lingüistics entàs actes culturaus (programes, paisatge, contengut, etc.), entà garantir era preséncia dera lengua minorizada autant oraument coma per escrit.	181
3.5.	Se desvolope de manèra proactiva era visibilitat des creacions ena lengua minorizada en forums internacionaus (per exemple, mejançant concorsi, festivaus internacionaus, etc.).	182

C. CULTURA UNIVERSAU ENA LENGUA MINORIZADA

1.	Era produccion culturau creada en d'autes lengües ei disponibla ena lengua minorizada (mejançant traduccions).	183
2.	Es pellicules se tradusissen (via subtítols o doblatge) ara lengua minorizada.	184
3.	S'establís ua quòta enes sales de cinèma tà que projècten pellicules ena lengua minorizada.	185

ANNÈX 1

Era Declaracion Universau de Drets Lingüistics (1996) a estat eth quadre de referéncia qu'a guidat aquest Protocòl. Totun açò, cau remercar que, ara ora de concretar es indicadors d'avaloracion, un des documents de referéncia a estat er arrepòrt *Vitalitat e perilh d'extincion des lengües*, publicat pera Unesco en 2003.

Ath delà d'aguesti dus documents, eth Protocòl entara Garantida des Drets Lingüistics s'a basat tanben enes documents e convencions següentes:

ORGANIZACION DES NACIONS UNIDES

- Declaracion Universau de Drets Umans (1948)
- Pacte Internacionau de Drets Civius e Politics (1966)
- Pacte Internacionau de Drets Economics, Sociaus e Culturaus (1966)
- Proclamacion de Teheran (1968)
- Declaracion des Drets des Enfants (1989)
- Declaracion sus es Drets des Persones Apertenhentes a Minories Nacionaus o Etniques, Religioses e Lingüistiques (1992)
- Declaracion e Programa d'Accion de Viena (1993)
- Declaracion sus es Drets des Pòbles Indigènes (2007)

CONSELH D'EURÒPA

- Convencion entara proteccion des drets umans e des libertats fundamentaus (1950)
- Carta europèa des lengües regionaus o minoritàries (1992)
- Convencion quadre proteccion de minories nacionaus (1994)

UNESCO

- Declaracion Universau dera Unesco sus era Diversitat Culturau (2001)

- Convencion sus era proteccion e era promocion dera diversitat des expressions culturaus (2005)

ORGANIZACION ENTARA SEURETAT E ERA COOPERACION EN EURÒPA (OSCE)

- Recomanacions d'Era Aia per arrepòrt as drets educatius des minories nacionaus (1996)
- Recomanacions d'Oslo per arrepòrt as drets lingüistics des minories nacionaus (1998)
- Recomanacions de Lund sus era participacion efectiva des minories nacionaus ena vida publica (1999)

UNION EUROPEÀ

- Carta de Drets Fundamentaus dera Union Europèa
- Tractat de Lisboa
- Arrepòrt deth Parlament Europèu d'11 de seteme de 2013

PEN INTERNACIONAU

- Manifest de Girona sus drets lingüistics

HILAT ENTARA PROMOCION DERA DIUERSITAT LINGÜISTICA (NPLD)

- Huelha de rota entara diversitat lingüistica

SIGNATARIS

DETH PROTOCÒL ENTARA GARANTIDA DES DRETS LINGÜISTICS

ALSACIAN

- INITIATIVE CITOYENNE ALSACIENNE

ARAGONÉS

- ASOZIACIÓN CULTURAL NOGARA-RELIGADA
- ESFENDEMOS AS LUENGAS

AROMANÉS

- CONSILLU ARMÂNJILORU

ASTURIAN

- INICIATIVA POL ASTURIANU

BRETON

- AI'TA
- DEPARTAMANT BREZHONEG & Keltieg Rozañon 2
- DIV YEZH BREIZH
- DIWAN
- KELENN
- KELENNERIEN WAR AR BREZHONEG WAR AR RANNVRO PARIZ
- KEVRE BREIZH
- KEVREDAD DIHUN BREIZH
- KUZUL AR BREZHONEG
- RENEREZH MERVENT

Gaelic Escocés

- CnaG – COMUNN NA Gàidhlig
- SOILLSE

ESLOVÉN

- NOVI MATAJUR

BASC

- HIZKUNTZ ESKUBIDEEN BEHATOKIA
- ADMINISTRAZIOAN EUSKARAZ TALDEA
- AEK – ALFABETATZE EUSKALDUNTZE KOORDINAKUNDEA
- ARGIA
- ARTEZ
- BAGERA DONOSTIAKO EUSKALTZALEEN ELKARTEA

- BAI EUSKARARI ZIURTAGIRIA
- BERRIA TALDEA
- BIZKAIA IRRATIA
- EHIGE - EUSKAL HERRIKO IKASLEEN GURASOEN ELKARTEA
- EUSKAL HERRIKO KANTUZALEEN ELKARTEA
- ELHUYAR TALDEA
- ELKAR FUNDAZIOA
- EMUN - EUSKARA ETA BERRIKUNTZA SOZIALA
- EUSKAL AKTOREEN BATASUNA
- EUSKAL EDITOREEN ELKARTEA
- EUSKAL ESKOLA PUBLIKOAK SAREAN
- EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ
- EUSKAL HERRIKO ANTZERKIZALEEN ELKARTEA
- EUSKAL HERRIKO BERTSOZALE ELKARTEA
- EUSKAL HERRIKO IKASTOLAK
- EUSKAL HERRIKO KANTUZALEEN ELKARTEA
- EUSKAL IRRATIAK
- EUSKAL KONFEDERAZIOA
- EUSKALTZALEEN TOPAGUNEA
- GABRIEL ARESTI EUSKALTEGIA
- GARABIDE ELKARTEA
- GEREDIAGA ELKARTEA
- GOIENA KOMUNIKAZIO TALDEA
- HEKIMEN - EUSKAL HEDABIDEEN ELKARTEA
- HIK HASI - EUSKAL HEZIKETARAKO EGITASMOA
- HITZEZ EUSKALTEGIA
- IBERBA
- IKA – IKAS ETA ARI
- ILAZKI EUSKALTEGIA
- JAKIN ALDIZKARIA
- KARMELDARRAK
- KATXIPORRETA
- KRISTAU ESKOLAK
- LANEKI
- MAIZPIDE
- MINTZANET.NET
- OEE - OSASUNGOA EUSKALDUNTZEKO ERAKUNDEA
- PUNTUEUS FUNDAZIOA
- SORTZEN
- TINKO EUSKARA ELKARTEA
- TOKIKOM
- UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEA
- URRATS EUSKALTEGIA
- URTXINTXA
- URUMEA/ALTZA EUSKALTEGIAK
- ZINEA.EUS

FRISON

- AFÛK
- TRESOAR

FRIOLAN

- CLAAP – CENTRI DI LINGUISTICHE APLICADE AGNUL PITANE
- PATRIE DAL FRIÛL, CLAPE CULTURÂL
- RADIO ONDE FURLANE

GALÉS

- CYMDEITHAS YR IAITH
- DATHLU'R GYMRAEG
- DYSGU CYMRAEG PRIFYSGOL ABERYSTWYTH
- RhAG - RHINIEN DROS ADDYSG GYMRAEG

GALÈC

- A MESA POLA NORMALIZACIÓN
- APADROGA – ASOCIACIÓN DE PROFESIONAIS DA RAMA ARTÍSTICA DE DOBRAXE
- AELG- ASOCIACIÓN DE ESCRITORAS E ESCRITORES EN LINGUA GALEGA
- CTNL - COORDINADORA DE TRABALLADORES/AS DE NORMALIZACIÓN DA LINGUA
- ESCOLAS DE ENSINO GALEGO SEMENTE
- PROLINGUA GALEGA

GALÒ

- BERTÈGN GALÈZZ
- CHUBRI – INSTITU D'INVENTÈRR D'ASTORAÏJ DU GALO

ONGRÉS

- ROUNDTABLE OF HUNGARIAN

IRLANDÉS

- AONACH MHACHA
- CAIRDE
- CISTE INFHEISTÖCHTA
- CONRADH NA GAEILGE
- SEACHT

CARELIAN

- KARELIAN LANGUAGE SOCIETY

CASHOB

- KASZĚBSKÔ JEDNOTA

CATALAN

- ACPV – ACCIÓ CULTURAL DEL PAIS VALENCIÀ
- ESCOLA VALENCIANA
- LA BRESSOLA
- ÒMNIUM CULTURAL
- PLATAFORMA PER LA LLENGUA

CORNIC

- KESVA AN TAVES KERNEWEK
- KOWETHAS AN YETH KERNEWEK

CÒRS

- PARLEMU CORSU

LADIN

- ISTITUT CULTURAL LADINI MAJON DI FASCEGN
- UNION GENERELA DI LADINS DLA DOLIMITES

OCCITAN

- IEO- INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS

SAME

- NORGGA SAMIÍD RIIKKASEARVI - NSR

SARDE

- ASSEMBLEA DE SA LIMBA SARDA E DE SAS ÀTERAS
LIMBAS DE SARDIGNA
- EDITORIAL PAPIROS
- SOTZIEDADE PRO SA LIMBA SARDA

TARTAR

- YOLDOZ - TATAR CULTURAL CENTER

VÕRO

- VÕRO SELTS VKKF

ORGANIZACIONS QU'AMASSEN DIUÈRSES LENGÜES

DPLO - DEFENSE ET PROMOTION DES LANGUES D'OIL

- Peitavin-saintongés, valon, picard, champanhòu, borgonhon, francomtès, lorenés, galó, normand.

EBLT- THE EUROPEESK BURO FOAR LYTSE TALEN

- Baix saxon, papiamento, frisón, bidts.

ELDIA - EUROPEAN LANGUAGE DIVERISTY FOR ALL CONSORTIUM

- Llengües finoogriques.

ESTBLUL - EESTI REGIONAAL- JA VÄHEMUSKEELTE LIIT

- Setu, voro, yiddish, allemand, suedés, rus, romaní (rom), tàtar i finés.

MERCATOR EUROPEAN RESEARCH CENTRE

Comitat de Seguiment

Jarraipen batzordea

UNREPRESENTED
NATIONS & PEOPLES
ORGANIZATION
unpo.org

[=]

c i e m e n

EUROPEAN CENTRE
FOR
MINORITY ISSUES

L i n
g u a
P a x

Linguapax
International

pen
INTERNATIONAL

ELEN | EUROPEAN LANGUAGE
EQUALITY NETWORK

www.protokoloa.eus

Secretariat / Idazkaritza

EUSKARAREN GIZARTE ERAKUNDEEN
KONTSEILUA